

Universiteit Utrecht

Wat maakt een Humorist?

Persoonlijkheid en biografie bij mannelijke en vrouwelijke humoristen in vergelijking met een controlegroep

Masteronderzoek Klinische en Gezondheidspsychologie

28 Januari 2013

Y.R. Dorrepaal 3408248

Begeleider: Dr. S. Doosje

Universiteit Utrecht, Faculteit Sociale Wetenschappen,

Klinische & Gezondheidspsychologie

Samenvatting

Individuele en biografische verschillen zijn tot nu toch nog weinig onderzocht bij de humoristen, net als sekseverschillen. In dit onderzoek zijn persoonlijkheidstrekken, humor in het gezin van herkomst en opvoeding, de rol van humor in het dagelijkse gebruik en, bij de humoristen, redenen van optreden, onderzocht bij een controle- en humoristengroep. Aan dit onderzoek werkten in totaal 120 participanten mee, waarvan 59 mannen en 61 vrouwen. 84 participanten behoorden tot de controlegroep en 36 tot de groep humoristen. De leeftijd ligt tussen de 20 en 66, met een gemiddelde van 34,2 ($SD = 11,7$). Voor de dataverzameling is gebruik gemaakt van de FIRNI persoonlijkheid vragenlijst, welke persoonlijkheid meet aan de hand van de Big Five. De rest is gemeten aan de hand van een semigestructureerd interview. De resultaten lieten zien dat humoristen alleen hoger scoorden op de schaal openheid in vergelijking met de controlegroep. Daarnaast blijkt dat er bij de humoristen vroeger thuis niet meer humor werd gebruikt dan bij de controlegroep. De humoristen zijn wel vaker gelovig opgevoed en noemen hun opvoeding minder vaak warm dan de controlegroep. Bij vrouwen lijkt humor een meer sociale rol in te nemen dan bij mannen. Een groot deel van de humoristen geeft aan op te treden omdat zij bevestiging zoeken. Dit zou te maken kunnen hebben met onzekerheid. Tot slot lijkt er een sekseverschil te zijn tussen de mannelijke en vrouwelijke humoristen wat betreft de redenen van optreden. De mannen lijken dit meer te doen voor de aandacht en de vrouwen meer om een boodschap over te brengen.

Kernwoorden: Humor, humorist, persoonlijkheid, persoonlijkheidstrekken, FIRNI, Big Five, biografie, gezin, optreden.

Abstract

Research concerning individual and biographic differences are understudied in the group of humorists. Furthermore, little research in this particular group is done to explore the gender differences. In this study personality traits, humor in the family while growing up and the parenting style, the role of humor in daily use, and, for the humorists, reasons for performing, differences will be studied between humorists and a control group. In this study, 84 control group and 36 professional humorists participated, 59 men and 61 women. All of age between 20 and 66, with an average of 34,2 ($SD = 11,7$). For data collection the FIRNI personality questionnaire was used to measure the Big Five personality traits. The remaining data was measured by a semistructured interview. The results showed that the humorists scored higher on the scale openness compared to the control group. Furthermore, while growing up, humor was used just as a frequently in the families of the humorists as in the families of the control group. The humorists are, however, raised more often religiously and call their upbringing less often warm compared to the control group. For women humor takes a more social role in their lives than for men. A large part of the humorists gives looking for affirmation as reason for performing. This could be due to insecurity. Finally, it looks like there is a gender difference in the group of humorists with regard to reasons for performing. It looks like the males perform to gain some attention and the women perform to communicate certain messages to their audience.

Keywords: Humor, humorists, personality, personality traits, FIRNI, Big Five, biography, family, performing

Inleiding

In de huidige samenleving lijkt de opvatting te bestaan dat vrouwen minder grappig zijn. Vrouwen zijn over het algemeen ook minder vertegenwoordigd onder de professionele humorgebruikers, al zijn ze de laatste tijd wel meer in opkomst. Naast dit vooroordeel over vrouwen, wordt ook vaak aangenomen dat humoristen anders zijn in bepaalde persoonlijkheidstrekken zoals extraversie, dat zij meer (stress) hebben meegemaakt en daarom ook meer humor gebruiken. Het is de vraag of deze vooroordelen op waarheden berusten. (Definitie humorist: *'iemand die regelmatig door middel van een performance een betalend publiek aan het lachen probeert te maken'*).

Vanuit de evolutie theorie zou beredeneerd kunnen worden, dat als door natuurlijke selectie lachen en humor over wordt gedragen, het een betekenis heeft in het voortbestaan van mensen. Uit onderzoek komt naar voren dat humor inderdaad een aantal belangrijke functies kan vervullen. Zo tonen meerdere onderzoeken aan dat humor een goede manier lijkt te zijn om met moeilijkere zaken om te gaan. Humor fungeert hierin als een soort van copingmechanisme (van de Berg & van Brockern, 1995; Carlson & Peterson, 1995, beide in Wilkens & Eisenbraun, 2009). Dit is een functie, die men, zoals eerder beschreven, vaak ook toekent aan humoristen. Uit verschillende onderzoeken blijkt daarnaast dat humor veel voordelen heeft voor de (geestelijke) gezondheid van mensen en daarmee een belangrijke functie vervult. (Wilkins & Eisenbraun, 2009; Thorson, Powell, Sarmany-Schuller, Hampes, 1997; Besser, Luyten & Blatt, 2011).

Ongeacht alle functies die humor kan hebben lijken humor en lachen veelal positieve gevolgen te hebben. Het is interessant om een breed beeld van humor te hebben omdat het inzicht kan geven in hoe humor werkt bij mensen en hoe deze een positieve bijdrage kan leveren aan het welzijn. Onderzoek naar humor is nog in ontwikkeling en veel aspecten zijn nog niet duidelijk. Het is daarom nodig het gebied van humor verder te onderzoeken, waaronder wat de achterliggende factoren zijn van het hebben van humor.

Humor en persoonlijkheid

Uit meerdere onderzoeken is gebleken dat persoonlijkheid een rol speelt in het verschil in humorstijlen. Zo vonden Vernon, Martin, Schermer & Mackie (2008), dat het gebruik van positieve humorstijlen meer samenhangt met persoonlijkheid en genetische factoren, dan het gebruik van negatieve humorstijlen. Deze lijken meer afhankelijk van omgevingsfactoren en daarmee ook meer beïnvloed- en ontwikkelbaar.

Verder vonden zij dat positieve humorstijlen positief correleren met extraversie en openheid. Negatieve humorstijlen correleren positief met neuroticisme, wat betekent dat mensen angstiger zijn en minder open staan voor nieuwe ervaringen. Deze mensen lijken ook minder te houden van ‘*no-sense*’ humor, en juist meer van duidelijke of directe humor (Galloway en Chirico, 2008).

Deze onderzoeken geven al een redelijk beeld over de samenhang van humor met persoonlijkheid. Persoonlijkheid lijkt een bepaalde mate van invloed te hebben op humor en zou daarmee dus kunnen verschillen bij humoristen. Echter zijn er zoals gezegd meerdere factoren, naast persoonlijkheid, die een rol kunnen spelen bij humor. De negatieve humorstijlen die meer omgeving afhankelijk lijken te zijn, zijn hier een voorbeeld van.

Biografie en humor

Naast persoonlijkheid lijkt ook de ontwikkeling en jeugd, oftewel omgevingsfactoren, een rol te spelen bij humor. Zo lijkt het zo te zijn dat wanneer de ouders meer lachen, de kinderen zelf ook meer gaan lachen. Ouders kunnen een soort rolmodel zijn voor het kind in de ontwikkeling van humor. Ook *peers* hebben invloed op wat grappig gevonden wordt en meer sociale kinderen lijken ook meer te lachen (Martin, 2007).

Daarnaast is in onderzoek gevonden, dat wanneer kinderen opgroeien in een moeilijker thuisituatie met meer stress, zij ook meer humor gebruiken om daar mee om te gaan. Over het algemeen genomen lijkt de omgeving in de jeugd of kinderjaren ook invloed te hebben op de

ontwikkeling en het gebruik van humor (Martin, 2007). Ook iemands achtergrond lijkt invloed te kunnen hebben op zijn of haar humor en zou daarmee een rol kunnen spelen bij de humoristen.

Humor en sekse

Er is veel onderzoek gedaan naar het verschil tussen mannen en vrouwen met betrekking tot humor. Uit onderzoek is gebleken dat mannen over het algemeen meer humor produceren dan vrouwen (Greengross & Miller, 2011 en Thorson & Powell, 1993). Een onderzoek wat hier in het verlengde van ligt is het onderzoek van Bressler, Martin & Balshine (2005). Zij lieten zien dat vrouwen in een relatie meer op zoek zijn naar een partner die humor produceert, en mannen meer op zoek zijn naar een vrouw die hun eigen humor waardeert. Als dat inderdaad zo is, is het voor mannen evolutionair gezien ook belangrijker om meer humor te produceren en heeft humor bij mannen dus een ander soort functie dan bij vrouwen.

In een ander onderzoek van Greengross en Miller (2009) gaven mannen vaker dan vrouwen aan, dat ze humor gebruikten om grappen te maken over anderen. Dit komt overeen met de bevindingen van Hay (2000) en Crawford (2003), die vonden dat vrouwen meer humor gebruiken om te verbinden en om andere sociale redenen, waar mannen humor meer gebruiken om grappig te zijn, indruk te maken en status te verwerven. Hier lijkt dus ook een verschil te zijn tussen de seksen met betrekking tot de functie van humor.

In het onderzoek naar de locatie van humor verwerking in de hersenen van Kohn, Kellermann, Gur, Scheider en Habel (2011), kwam naar voren dat mannen en vrouwen verschillen met betrekking tot het deel van de hersenen wat gebruikt wordt bij de verwerking en productie van humor. Deze bevinding zou ook gerelateerd kunnen zijn aan eerder genoemde bevindingen, waaruit bleek dat humor bij mannen en vrouwen een andere functie heeft.

Een andere belangrijke bevinding is gedaan op het gebied van humorwaardering. Zo blijkt dat de humor geproduceerd door mannen, wanneer niet bekend is van welke sekse het afkomstig is, over het algemeen hoger gewaardeerd wordt, dan de humor geproduceerd door vrouwen. Vooral bij

vrouwen bleek, dat wanneer zij op de hoogte waren van de sekse van de bron, zij de humor van mannen hoger waardeerden (Mickes, Walker, Parris, Mankoff & Christenfeld, 2011). En ook deze bevinding lijkt weer samen te hangen een eventuele evolutionaire functie van humor bij de seksen als het gaat om verleiding en de natuurlijke rollen van de seksen, waarin de man verleidt en de vrouw verleid wordt.

Onderzoek naar humoristen

Sekse lijkt net als persoonlijkheid en ontwikkeling invloed te hebben op humor. De meeste van deze onderzoeken zijn echter gedaan naar studenten en/of een steekproef van de samenleving. Dit is jammer, gezien het feit dat humoristen zich professioneel bezig houden met humor en zij doordoor een interessante groep zijn voor het onderzoeken van achterliggende factoren van humor.

Humoristen zijn al lang populair in onze samenleving en de populariteit van stand-up comedy en cabaret is in de 20e eeuw nog verder toegenomen. Het zijn nu populaire vormen van entertainment geworden (Nilsen & Nilsen, 2000 in Greengross & Miller, 2009). De interesse in de humoristen zelf lijkt hiermee ook te groeien. Verschillende vragen lijken het publiek bezig te houden. Bijvoorbeeld wat deze mensen anders maakt en of ze anders zijn, maar vooral hoe het komt dat zij professioneel met humor aan de slag zijn gegaan en hoe zij humor zien. Dit blijkt onder andere uit de wekelijkse reportage in het volkskrant magazine en verschillende boeken die al geschreven zijn over humoristen in het algemeen of een specifieke biografie. In deze stukken wordt vaak op zoek gegaan naar de persoonlijkheid, achtergrond en ontwikkeling die schuilgaat achter dit beroep. Het is interessant om te kijken naar de professionele humorgebruikers in vergelijking met de 'gewone' populatie omdat zij humor op een andere manier en meer gebruiken. Zo kan een breder beeld van humor gecreëerd worden. De vraag is dan ook of er 'oorzaken' te vinden zijn dat zij humor professioneel zijn gaan gebruiken en anderen niet.

Humor wordt op verschillende manieren professioneel gebruikt. Zo zijn er clowns, cliniclowns, stand-up comedians en cabaretier(e)s. Bij professioneel gebruik is de humor niet meer

natuurlijk, zoals bij de meeste mensen, maar moet geproduceerd en geanalyseerd worden. Er is dan sprake van meer en bewuster gebruik van humor voor een ander doel, namelijk entertainment.

Hier zouden dus de schijnbare evolutionaire functie verschillen tussen mannen en vrouwen, zoals eerder beschreven, weg kunnen vallen. Ook de persoonlijkheid en ontwikkelingsinvloeden zoals eerder beschreven zouden hier anders kunnen zijn.

Uit onderzoek tot nu toe is gebleken dat stand-up comedians anders scoren op bepaalde persoonlijkheidsschalen dan de gemiddelde mens (Greengross & Miller, 2009). Zij vonden dat stand-up comedians hoger scoorden op openheid en iets lager op consciëntieusheid, aangenaamheid en extravertie. Dit is opvallend aangezien humoristen vaak door het publiek gezien worden als extravert. Aan dit onderzoek hebben echter nauwelijks vrouwen mee gewerkt. Deze bevindingen komen deels overeen met het onderzoek van Thorson en Powell (1993), die vonden dat wanneer mensen hoog scoorden op het produceren van humor, zij lager scoorden op *deference*. Deze *deference* schaal komt een beetje overeen met aangenaamheid.

Met betrekking tot de ontwikkeling en jeugd is gevonden dat de relatie met ouders en peers niet verschilt tussen comedians en gemiddelde mensen (Greengross, Martin & Miller, 2012). Verder vonden zij dat deze groepen niet verschilden op zorg en bescherming van ouders en populariteit in de adolescentie.

Het is opvallend dat in de wereld van comedy voornamelijk mannen werken. De vrouwen zijn wel steeds meer in opkomst. De vraag is wat de reden is dat de mannen altijd meer vertegenwoordigd waren binnen deze groep. Zoals eerder gezegd zou dit kunnen liggen aan het feit dat de humor van mannen vaak hoger gewaardeerd wordt (Mickes et al., 2011) of dat zij meer humor produceren en vrouwen meer ontvangen (Greengross & Miller, 2011 en Thorson & Powell, 1993) vanuit evolutionair oogpunt. Opvallend is wel dat mannen meer negatieve en vrouwen meer positieve humorstijlen gebruiken (Kotthoff, 2006), terwijl positieve humorstijlen meer samen lijken te hangen met professioneel succes (Greengross et al., 2012) en met de persoonlijkheidstrekk openheid, die vaak hoger uitvalt bij humoristen (Vernon et al., 2008 en Greengross & Miller, 2009).

Men zou dan verwachten dat er meer vrouwen zijn die professioneel optreden, omdat zij volgens deze redentatie meer succes zouden hebben. Daarnaast zouden positieve humorstijlen, zoals eerder beschreven, samenhangen met extraversie, maar ook met professioneel succes (Greengross et al., 2012). Dit is opvallend omdat de humoristen juist iets lager scoren op extraversie (Greengross & Miller, 2009).

Huidige studie

Naar aanleiding van bovenstaande onderzoeken zijn een aantal vragen nog onbeantwoord gebleven en enkele resultaten spreken elkaar nog tegen bij het leggen van verbanden. De vraag blijft of eerder genoemde sekse en persoonlijkheidsverschillen ook bij humoristen stand houden. Daarnaast is het interessant om de sekseverschillen bij de humoristen groep te bekijken aangezien humor bij vrouwen een andere functie lijkt te hebben en anders gewaardeerd wordt door het publiek. Tot slot is het onduidelijk welke invloed ontwikkeling en jeugd heeft gehad op de ontwikkeling van humor in het algemeen en specifiek bij de humoristen.

In deze studie zal onderzocht worden of er een verschil is tussen de 'gewone' populatie en de populatie humoristen op het gebied van persoonlijkheidstrekken. Hierbij worden ook de mannen en vrouwen met elkaar vergeleken. Dit leidt tot de volgende onderzoeksvraag: 'Is er een verschil met betrekking tot de vijf persoonlijkheidstrekken tussen de controlegroep en de humoristen en is hier sprake van een sekse verschil?' Gezien de eerder besproken onderzoeken wordt tussen de mannen en de vrouwen met betrekking tot de persoonlijkheidstrekken geen verschil verwacht. De verwachting is wel dat de humoristen hoger zullen scoren op openheid (voor nieuwe ervaringen) en lager op consciëntieusheid, aangenaamheid en extraversie.

Zoals eerder gezegd zou naast persoonlijkheid ook de ontwikkeling of de jeugd een rol kunnen spelen in het humor gebruik. Aangezien dit een zeer breed gebied is en in de onderzoeken voornamelijk het gezin of de familie wordt genoemd, zal het onderzoek zich ook tot deze invloed beperken. Vandaar dat daarnaast zal worden onderzocht of er een verschil is in het humorgebruik en

opvoeding in het gezin vroeger tussen de humoristen en de 'gewone' populatie. Hier zal ook onderscheid gemaakt worden tussen de mannen en de vrouwen. De vraag luidt: 'Is er een verschil in het humorgebruik en opvoeding in het gezin vroeger tussen de controlegroep en de humoristen en is hier sprake van een sekseverschil?' De verwachting is dat er in de gezinnen van de humoristen vroeger meer humor werd gebruikt, omdat uit onderzoek blijkt dat ouders een soort rolmodel kunnen zijn voor hun kinderen als het gaat om humor (Martin, 2007).

Verder zal gekeken worden of er een verschil zit in de rol die humor speelt in het leven van de humoristen- en controlegroep. Hierbij zullen ook de seksen vergeleken worden. De vraag: 'Is er een verschil in de rol die humor speelt in het dagelijks leven van de controlegroep en de humoristen en is er sprake van een sekseverschil?' De verwachting is hier dat er bij de vrouwen meer sociale rollen zullen worden genoemd dan bij de mannen, omdat humor, zoals uit eerder beschreven onderzoek is gebleken, bij vrouwen meer sociale functies lijkt te vervullen dan bij mannen. Daarnaast is er de verwachting dat humoristen, aangezien zij professioneel met humor bezig zijn, humor misschien een andere rol zullen toe kennen dan de controlegroep. Er is echter te weinig onderzoek op dit gebied om hier een duidelijke verwachting over uit te spreken.

Ten slotte zal ook gekeken worden naar het eventuele sekseverschil op het gebied van motivatie en beweegredenen achter het professioneel optreden met humor, gezien dit nog niet eerder onderzocht is. Oftewel; 'Is er sprake van een sekseverschil bij de humoristen als het gaat om motivatie en beweegredenen achter het professioneel optreden met humor?' Ook hier kunnen, naar aanleiding van eerder beschreven onderzoek, voor de vrouwen meer sociale redenen worden verwacht.

Methode

Participanten

De participanten in dit onderzoek bestaan uit twee verschillende groepen, een humoristen en een controlegroep. In totaal bestaat de groep uit 120 participanten, waarvan 59 mannen en 61 vrouwen.

De leeftijd ligt tussen de 20 en de 66, met een gemiddelde van 34,2 ($SD = 11,7$).

Voorheen bestond de groep uit 123 participanten. Drie participanten hebben voor afname van de vragenlijst afgezien van deelname aan het onderzoek.

Controlegroep

De controlegroep bestaat uit 84 participanten, waarvan 44 vrouwen en 40 mannen. De leeftijd ligt tussen de 20 en de 66, met een gemiddelde leeftijd van 31,27 ($SD = 11,69$). Voor het werven van de controlegroep is de directe omgeving van de onderzoekers benaderd, zoals vrienden en kennissen.

Bij de werving van de participanten is rekening gehouden met leeftijd en sekse, om ervoor te zorgen dat er met betrekking tot de demografische gegevens een zo groot mogelijke spreiding is en dat deze grotendeels overeenkomt met de groep humoristen. Verder is een gelijke verdeling van sekse belangrijk, gezien de vergelijking die tussen deze twee groepen in dit onderzoek gemaakt zal worden.

Humoristengroep

De groep humoristen bestaat uit 36 participanten, waarvan 19 mannen en 17 vrouwen. De leeftijd ligt tussen de 28 en 59, met een gemiddelde leeftijd van 41,28 ($SD = 8,58$).

De participanten zijn geworven door via het internet contact te leggen met verschillende comedy-café's, theaters en facebookgroepen. Voor het werven van clowns is de Stichting CliniClowns Nederland benaderd. Verder zijn organisaties benaderd waar men clowns kan boeken, waaronder: www.clown-boeken.nl en www.clownhuren.net. Ook zijn humoristen persoonlijk via de mail benaderd. Daarna is er gebruik gemaakt van werving door middel van het sneeuwbal effect.

Ook bij de werving van de humoristen is rekening gehouden met spreiding van leeftijd en sekse. Daarnaast is geregistreerd tot welke groep humorist hij/zij hoort. 33,3% van de participanten is stand-up comedian, 13,9% cabaretier(e), 30,6% clown, 22,2% cliniclown.

Procedure

Alle participanten zijn persoonlijk via de mail benaderd voor medewerking aan het onderzoek. Hierbij is kort uitgelegd dat het ging om een onderzoek naar persoonlijkheid en humor (bijlage 1). De participanten is de mogelijkheid gegeven op ieder desgewenst moment van deelname af te zien. Na toezegging is hen een mail gestuurd met een participantnummer en een link naar de (online)vragenlijst (bijlage 2). Het participantnummer is gebruikt om de anonimiteit van de participanten te kunnen waarborgen en deze nummers zijn random toebedeeld. De hele groep participanten heeft meegewerkt aan de vragenlijst. Een steekproef van zowel de controlegroep, als de humoristen groep, is gevraagd mee te werken aan het interview (controlegroep $N=46$, humoristen $N=19$). Via de mail zijn de afspraken gemaakt voor de interviews. Zowel de tijd tussen en de volgorde van afname van de vragenlijst en het interview verschilden per participant. De interviews hebben, afhankelijk van de wens van de participant, plaatsgevonden in openbare gelegenheden, zoals cafés, of bij de participant thuis. Bij het interview waren twee onderzoekers aanwezig. Enkele interviews zijn met opname apparatuur opgenomen en nadien uitgewerkt, bij anderen is direct meegeschreven. Eén van de onderzoekers nam het interview af, de ander maakte de aantekeningen. De uitwerkingen zijn per vraag in één bestand gezet. Het participantnummer van de vragenlijst is hierbij ook toegekend aan de interviews om zo de antwoorden eventueel te kunnen koppelen aan de vragenlijst en toch de anonimiteit te behouden. Na deelname volgde een debriefing (bijlage 3), waarin de participant bedankt werd voor deelname en voor eventuele vragen zijn contactgegevens van de onderzoekers verstrekt.

Instrumenten

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van een persoonlijkheidsvragenlijst en een semigestructureerd interview. Er is dan ook sprake van zowel kwantitatieve, als kwalitatieve data. De volgende demografische gegevens zijn voor de vragenlijst uitgevraagd: sekse, leeftijd, opleidingsniveau, wel/niet humorist en, indien van toepassing, soort humorist.

Persoonlijkheid

De persoonlijkheidsvragenlijst betrof de FIRNI (Denissen & Penke, 2005). De FIRNI is een is 50 items tellende vragenlijst die gebruik maakt van zelfrapportage. Deze vragenlijst brengt door middel van vijf schalen; neuroticisme, extraversie, openheid, aangenaamheid en consciëntieusheid, de persoonlijkheid in kaart. De schaal neuroticisme ($\alpha = .80$) meet zaken als angstigheid, nervositeit, prikkelbaarheid en zenuwachtigheid (bijv. 'Ik ben zelden bang dat andere mensen mij niet mogen'). Extraversie ($\alpha = .80$) meet sociale aspecten zoals zelfvertrouwen, assertiviteit en enthousiasme (bijv. 'Omgaan met mensen geeft me over het algemeen veel energie'). De schaal openheid ($\alpha = .83$) meet in hoeverre mensen openstaan voor nieuwe ervaringen en zaken. Denk aan nieuwsgierigheid en creativiteit (bijv. 'Denken is voor mij niet met plezier verbonden'). Aangenaamheid ($\alpha = .68$) meet in hoeverre iemand gevoelig is voor het welzijn van anderen. Er wordt gevraagd naar behulpzaamheid, vriendelijkheid en sympathie (bijv. 'Mijn eigen welzijn is voor mij belangrijker dan de problemen van andere mensen'). De schaal consciëntieusheid ($\alpha = .82$) meet onder andere of iemand nauwkeurig, zorgvuldig en netjes is en of iemand controle heeft over impulsen (bijv. 'Wanneer ik aan iets werk, ben ik eenvoudig af te leiden'). Alle vragen worden beantwoord aan de hand van een 5 punt Likert schaal die loopt van 1 'helemaal oneens', tot 5 'helemaal eens'. Afname bedroeg ongeveer tien minuten.

De vragenlijst is online afgenomen met het programma thesistools.com. Hiervoor is gekozen omdat het laagdrempelig is, tijd scheelt en de anonimiteit bevordert. Voorafgaand aan de afname bij de participanten is de afname van de vragenlijst met thesistools getest door middel van een pilotstudie. Zowel de onderzoeker als vier willekeurige persoon hebben de vragenlijst doorlopen.

Interview

Het interview was semi-gestructureerd. Voorafgaand zijn de thema's bepaald en hierbij zijn open vragen voorbereid. Ook mogelijke manieren om door te vragen zijn genoteerd. Dit was nodig omdat het interview door verschillende onderzoekers werd afgenomen en om zo de validiteit en betrouwbaarheid te kunnen waarborgen. Een gedeelte van de vragen is bij beide groepen gesteld, een aantal van de vragen hadden alleen betrekking op de humoristengroep. De volgende thema's zijn bij beide groepen uitgevraagd: belang en rol humor in het verleden (waaronder: 'werd er veel humor gebruikt in uw gezin vroeger'), opvoeding (waaronder: 'hoe zou u uw opvoeding omschrijven') en belang en rol humor heden (waaronder: 'welke rol speelt humor in uw dagelijks leven'). Bij de groep humoristen is ook nog gevraagd naar de reden van optreden ('wat is de reden dat u anderen graag aan het lachen maakt'). De afnameduur varieerde van een half uur tot twee uur (zie bijlage 4 & 5 voor de thema's).

Analyse

Kwantitatieve data

Allereerst is de dataset gecontroleerd op eventueel ontbrekende waarden en/of fouten. De vijf schalen van de FIRNI zijn als afhankelijke variabelen gebruikt in dit onderzoek om de persoonlijkheidstrekken te meten. De onafhankelijke maten zijn 'sekse' en 'wel of niet humorist zijn'. Verder zijn er verschillende 'frequentie analyses' gedaan en beschrijvende statistieken berekend om de data te controleren en in beeld te brengen. De assumptie van normaliteit is ook gecheckt. Hier is aan voldaan.

Er zijn vijf twee-factor variantie analyses (ANOVA) gedaan om de mogelijke systematische verschillen te onderzoeken tussen sekse en de controle- en humoristengroep op bepaalde persoonlijkheidstrekken. Er wordt gekeken of deze groepen afzonderlijk en gezamenlijk invloed

hebben op de score. De afhankelijke variabele in deze analyses is de score per schaal op de FIRNI. Sekse en wel/niet humorist zijn de onafhankelijke variabelen (zie Tabel 1).

Tabel 1: Schematische weergave variabelen

	Man	Vrouw
Humorist	Mannelijke humorist	Vrouwelijke humorist
controlegroep	Man controlegroep	Vrouw controlegroep

Vervolgens is de Pearson correlatie tussen de verschillende schalen van de persoonlijkheidsvragenlijst en andere variabelen berekend, om te kijken of er sprake was van eventuele belangrijke covariaten. Wanneer er sprake was van een significante correlatie, is er opnieuw een twee-factor variantie analyse gedaan met een covariaat (ANCOVA). Dit keer werd de derde onafhankelijke variabele, meegenomen als covariaat om te kijken of deze invloed heeft op de effecten.

Kwalitatieve data

Voor de analyses van de interviews is er onder andere gebruikt gemaakt van Nvivo versie 10. Eerst zijn alle data in NVivo geïmporteerd en gecodeerd. Per interview is aangegeven wat het sekse is van de participant en of zij wel of niet humorist zijn. Vervolgens zijn per vraag en per groep de ‘word frequencies queries’ uitgevoerd, om zo te bekijken welke aspecten vaak werden genoemd. Aan de hand van deze analyses zijn per vraag, indien mogelijk, antwoordcategorieën opgesteld die gebruikt zijn om te kunnen turven bij de handmatige analyses (zie Tabel 2). Deze zijn ook gebruikt voor het opsporen van patronen en trends. De analyses zijn door drie onderzoekers uitgevoerd om de betrouwbaarheid te verhogen.

Tabel 2: Antwoordcategorieën per vraag

Rol/belang humor	Humor gebruik	Opvoeding	Reden optreden
dagelijk leven	gezin vroeger		
Relativeren	Vader grappig	Niet warm	Aandacht
Plezier	Moeder grappig	Warm	Voldoening
Gezelligheid/sfeer	Broers/zussen grappig	Vrij	Anderen plezieren
Verbinden/band creëren	Zelf grappig	Regels (gemiddeld)	Plezier zelf
Moeilijke zaken bespreken		Streng	Ego
IJs breken	Geen humor	Gelovig	Bevestiging
Ontspannen	Niet vaak	Niet gelovig	Verbinden publiek
Luchtig maken	Veel humor		Boodschap
	Aanwezig		
	(gemiddeld)		

Resultaten

Kwantitatieve data

‘Is er een verschil met betrekking tot de vijf persoonlijkheidstrekken tussen de controlegroep en de humoristen en is hier sprake van een sekse verschil?’

Uit de resultaten van de ANOVA met ‘sekses’ en ‘humorist’ als onafhankelijke variabele en afwisselend de schalen *extraversie*, *aangenaamheid*, *contentieusheid*, *neuroticisme* als afhankelijke variabele, werden voor beide onafhankelijke variabelen geen hoofdeffecten of interactie-effecten gevonden (alle p 's > .067) (zie Tabel 3).

In de ANOVA met de schaal ‘openheid’ als afhankelijke variabele werd een significant, zeer zwak hoofdeffect gevonden voor ‘humorist’ (zie Tabel 3). De humoristen scoorden hoger op de schaal ‘openheid’ ($M= 37.22$, $SD= 5.58$) dan de controlegroep ($M= 33.70$, $SD= 5.70$). Een hoofdeffect voor ‘sekses’ en een interactie effect werden hier niet gevonden (zie Tabel 3).

Tabel 3: ANOVA: F-score's en significantie per schaal FIRNI

	F	df	p*
Extraversie			
humorist	1.23	1.115	.270
sekse	3.42	1.115	.067
humorist*sekse	1.82	1.115	.180
Openheid			
humorist	9.36	1.114	.003**
sekse	.272	1.114	.603
humorist*sekse	.529	1.114	.469
Neuroticisme			
humorist	2.30	1.114	.132
sekse	2.57	1.114	.112
humorist*sekse	.232	1.114	.631
Conscientieusheid			
humorist	.495	1.115	.483
sekse	.003	1.115	.958
humorist*sekse	.021	1.115	.886
Aangenaamheid			
humorist	1.71	1.114	.194
sekse	1.24	1.114	.267
humorist*sekse	.091	1.114	.764

* $p < .05$

** $\eta^2 = .076$

Uit de berekende correlaties tussen de verschillende schalen van de persoonlijkheidsvragenlijst en de variabele 'leeftijd', kwamen twee zwakke correlaties naar voren. De variabele 'leeftijd' correleert met de schalen 'conscientieusheid' ($r = .252, p = .006$) en 'aangenaamheid' ($r = .191, p = .038$).

Bij de ANCOVA, met als afhankelijke variabele de schaal 'conscientieusheid', onafhankelijke variabelen 'sekse' en 'humorist' en covariaat 'leeftijd', werd voor zowel sekse ($F = .179, df = 1.114, p = .673$) als humorist ($F = .157, df = 1.114, p = .693$) geen hoofdeffect of interactie effect ($F = .027, df = 1.114, p = .870$) gevonden.

Bij de ANCOVA, met als afhankelijke variabele de schaal 'aangenaamheid', onafhankelijke variabelen 'sekse' en 'humorist' en covariaat 'leeftijd', werd voor zowel sekse ($F = 2.09, df = 1.113, p = .151$) als humorist ($F = .20, df = 1.113, p = .656$) geen hoofdeffect of interactie effect ($F = .105, df = 1.113, p = .746$) gevonden.

Kwalitatieve data

Humor gebruik gezin vroeger/humor gezinsleden

'Is er een verschil in het humorgebruik en opvoeding in het gezin vroeger tussen de controlegroep en de humoristen en is hier sprake van een sekseverschil?'

Zowel op de vraag wat humor vroeger voor een rol speelde in het gezin, als de vraag of de gezinsleden in het gezin vroeger humor hadden, werd geen verschil in antwoorden gevonden bij de verschillende groepen. Over het algemeen werd wel genoemd dat er vroeger thuis humor aanwezig was, maar dat er geen nadruk op lag. Er is ook geen opvallende trend gevonden. De antwoorden liepen zeer uiteen.

Opvoeding

'Is er een verschil in het humorgebruik en opvoeding in het gezin vroeger tussen de controlegroep en de humoristen en is hier sprake van een sekseverschil?'

De twee antwoorden die het over het algemeen bij alle participanten het vaakst werden genoemd zijn: 'vrij' en 'warm'. De humoristen en de controlegroep lijken ongeveer even vaak een strenge opvoeding te hebben genoten. De controlegroep noemt vaker dan de humoristen dat ze een warme opvoeding hebben gehad. Verder blijkt dat van de humoristen 26.3% gelovig is opgevoed, van de controlegroep is slechts 8.7% gelovig opgevoed.

Tussen de seksen in het algemeen zijn geen grote verschillen gevonden. Tussen de seksen bij de controlegroep wel. De vrouwen noemen bij deze groep vaker een niet warme opvoeding dan de mannen.

Rol/belang humor dagelijks leven

'Is er een verschil in de rol die humor speelt in het dagelijks leven van de controlegroep en de humoristen en is er sprake van een sekseverschil?'

De rollen van humor die door de gehele participantengroep over het algemeen het meest genoemd werden zijn: ‘zaken luchtiger maken’, ‘gezelligheid’ en ‘relativeren’.

Alle participanten gaven op de vraag wat de rol is van humor in hun dagelijks leven aan dat ze humor belangrijk vonden. De humoristen gaven hier vaker dan de controlegroep aan dat ze humor gebruiken om te ‘relativeren’ en ‘zaken luchtiger te maken’. Daarnaast noemen de humoristen opvallend vaak dat ze humor altijd, of heel veel gebruiken. Dat het iets is wat in hen zit en dat het moeilijk is uit te schakelen. Bij de controlegroep werd vaker genoemd dat het voor hen belangrijk was voor de ‘sfeer’, ‘gezelligheid’. Ook werd in de controlegroep genoemd dat humor voor hen een rol speelt bij het ‘benoemen van moeilijke zaken/kritiek geven’. Bij de humoristen werd deze reden slechts één keer genoemd.

Tussen de seksen was er bij deze vraag een duidelijk verschil met betrekking tot de rol van ‘ontspanning’. Deze werd door de vrouwen vaker genoemd dan door de mannen. Het grootste verschil was er met betrekking tot de rol van ‘verbinden/band creëren’. Op de vlakken ‘gezelligheid’ en ‘zaken luchtiger maken’ scoorden de vrouwen net iets hoger dan de mannen.

Bij de vrouwelijke humoristen heeft niemand genoemd dat humor een rol speelde bij ‘zaken luchtiger maken’, terwijl dit bij de vrouwelijke controlegroep regelmatig werd genoemd. Bij de mannen in de humoristen en controlegroep was hierin geen verschil. Op het gebied van ‘ontspanning’ scoorden de vrouwen uit de controlegroep ook hoger dan de vrouwelijke humoristen. Bij de mannen werd hier geen verschil gevonden.

Reden optreden/anderen aan het lachen maken

‘Is er sprake van een sekseverschil bij de humoristen als het gaat om motivatie en beweegredenen achter het professioneel optreden met humor?’

Redenen die door beide groepen regelmatig zijn genoemd zijn: ‘plezier in optreden’ en ‘bevestiging zoeken’.

Bij de reden van optreden zijn er een aantal verschillen op te merken tussen de seksen. Zo noemt een aantal mannen dat zij optreden voor aandacht. Bij de vrouwen wordt deze reden niet genoemd. Daarnaast noemen de mannen een aantal redenen die geschaard kunnen worden onder 'ego streling'. Ook deze reden wordt bij de vrouwelijke humoristen niet genoemd. Een aantal vrouwen noemt als reden 'een boodschap over te brengen'. Deze reden wordt bij de mannen niet één keer genoemd.

Discussie

In het huidige onderzoek is gekeken naar eventuele verschillen tussen een humoristen en een controlegroep op persoonlijkheidstrekken. Daarnaast zijn deze groepen vergeleken op bepaalde andere factoren die van invloed kunnen zijn op (gebruik van) humor, zoals de rol van humor, het gezin vroeger en de opvoeding. Daarbij is onderscheid gemaakt in sekse om de eventuele verschillen tussen mannen en vrouwen te onderzoeken. Tenslotte is gekeken naar het verschil tussen de mannelijke en vrouwelijke humoristen als het gaat om beweegredenen van optreden. Dit alles is gedaan om exploratief te onderzoeken welke verschillen er zijn tussen de humoristen en niet-humoristen met betrekking tot achterliggende factoren en humor(gebruik) en welke rol sekse hierbij speelt.

Aangezien dit onderzoek exploratief was en veel verschillende aspecten zijn onderzocht is het moeilijk één algehele conclusie te trekken. Samenvattend kunnen er wel een aantal belangrijkste bevindingen benoemd worden. Ten eerste, dat humoristen alleen op openheid hoger scoren dan de controlegroep. Ten tweede, dat er bij de humoristen thuis vroeger niet meer humor werd gebruikt, maar zij wel vaker gelovig zijn opgevoed en minder vaak hun opvoeding warm noemen in vergelijking tot de controlegroep. Ten derde, noemen vrouwen meer sociale rollen van humor in hun dagelijks leven dan mannen. Ten vierde, dat de humoristen het vaakst als reden geven dat ze optreden voor bevestiging. Tenslotte, dat de mannelijke humoristen vaker aangeven op te treden

voor aandacht en ego streling en dat de vrouwelijke humoristen meer sociale redenen noemen zoals een boodschap over brengen.

Bevindingen

Wat betreft persoonlijkheid is tussen de mannen en vrouwen in het algemeen, zoals verwacht, geen verschil gevonden op de vijf verschillende persoonlijkheidstrekken. Wel werd er een verschil gevonden tussen de controle- en humoristengroep. De humoristen scoorden hoger op de persoonlijkheidstrekk openheid. Dit werd verwacht aangezien dit in eerder onderzoek ook is gevonden (Greengross et al., 2009) en openheid onder andere creativiteit meet. Aangezien humoristen entertainers zijn, vaak zelf een optreden creëren, waarvoor creativiteit nodig is, is dit een verklaarbare bevinding. Verder is in het onderzoek van Greengross et al. (2009) gevonden dat de professionele humorgebruikers lager scoorden op extraversie, consciëntieusheid en aangenaamheid. Dat komt niet overeen met de bevindingen in dit onderzoek. Hier is gevonden dat de humoristen en controlegroep hetzelfde scoorden op deze persoonlijkheidstrekken. Dit verschil zou verklaard kunnen worden doordat in dit onderzoek niet alleen de stand-up comedians zijn onderzocht, maar ook clowns, cliniclowns en cabaretier(e)s. Daarbij verschilden deze groepen zeer in het aantal participanten. Het zou kunnen zijn dat de verschillende humoristen op deze drie persoonlijkheidstrekken verschillen.

Daarnaast is door middel van interviews onderzocht of er een verschil is in het humorgebruik en opvoeding in het gezin vroeger tussen de humoristen en de controlegroep. Hierbij is ook onderscheid gemaakt tussen de mannen en de vrouwen. De verwachting was dat er in het gezin van de humoristen vroeger meer humor is gebruikt. Deze verwachting is niet bevestigd. Er lijkt geen verschil te zijn in het humorgebruik in de gezinnen vroeger tussen de controle- en humoristengroep. Ook wat betreft sekse werd geen verschil gevonden. Het lijkt dus niet zo te zijn dat de humoristen van huis uit meer humor hebben meegekregen.

Verder lijkt ook de opvoeding van de controle- en humoristengroep met betrekking tot de regels en strengheid thuis niet te verschillen. De controlegroep geeft wel vaker aan een warme opvoeding te hebben genoten. De vraag naar opvoeding is in het interview echter open gesteld, dus liet veel over aan de invulling van de participant. Daarnaast is in dit onderzoek gevonden dat de humoristen vaker gelovig zijn opgevoed dan de controlegroep. Dit resultaat zou verklaard kunnen worden door het leeftijdsverschil van de controle en humoristengroep. De humoristen zijn gemiddeld ouder, en vroeger was er vaker sprake van een gelovige opvoeding dan in de hedendaagse samenleving.

Door middel van de interviews is ook onderzocht of er een verschil zit in de rol die humor speelt in het leven van de humoristen- en controlegroep, waarbij ook de mannen en vrouwen zijn vergeleken. De verwachting was dat er bij de vrouwen meer sociale rollen worden genoemd dan bij de mannen, omdat humor bij vrouwen meer sociale functies lijkt te vervullen (Hay, 2000; Crawford, 2003). Uit de interviews komt naar voren dat vrouwen humor vaker lijken te gebruiken om te ontspannen dan mannen, echter na nader onderzoek blijkt dat dit verschil alleen bestaat bij de controlegroep. Daarnaast lijken vrouwen, zoals verwacht, humor inderdaad meer voor sociale redenen te gebruiken, zoals om te verbinden en/of een band te creëren en voor gezelligheid. Ook lijken vrouwen net iets vaker humor te gebruiken om zaken luchtiger te maken. Opvallend is wel dat deze functie alleen door de controlegroep vrouwen wordt genoemd, niet één keer door de vrouwelijke humoristen, terwijl over het algemeen de humoristen dit vaker noemen. Tussen de specifieke groepen mannelijke humoristen en de mannen uit de controlegroep lijkt weinig verschil te bestaan met betrekking tot de rol van humor. Uit de interviews komt verder naar voren dat over het algemeen humor door de meeste mensen gebruikt lijkt te worden om te relativeren, zaken luchtiger te maken en om gezelligheid en sfeer te creëren. De humoristen lijken humor meer te gebruiken om te relativeren en dingen luchtiger te maken dan de controlegroep. De humoristen geven ook meer aan dat ze humor bij alles gebruiken en het niet uit kunnen schakelen. Dit is een logische bevinding aangezien zij het als beroep gebruiken en hierdoor meer met humor bezig zijn.

Bij de controlegroep lijkt humor belangrijker te zijn voor de gezelligheid en sfeer. Ook lijkt humor voor hen de functie te hebben om moeilijke (negatieve) zaken bespreekbaar te maken door er wat meer een positieve draai aan te geven met humor. Opvallend is dat dit bij de humoristen helemaal niet als functie van humor wordt genoemd.

Een ander verschil wat is onderzocht, is die tussen de mannelijke en vrouwelijke humoristen op het gebied van motivatie/bewegredenen achter het professioneel optreden met humor. De groep humoristen noemt over het algemeen dat ze optreden omdat ze er plezier in hebben en bevestiging zoeken. Hierbij wordt ook onzekerheid een aantal keer genoemd. Er werd verwacht dat de vrouwen meer sociale redenen zouden hebben om op te treden dan de mannen. Deze verwachting lijkt wel uitgekomen te zijn. Vrouwen noemen vaker dat ze onder andere op te treden om een boodschap over te brengen. De mannen noemen deze reden niet of nauwelijks. De mannen lijken meer op te treden om aandacht te krijgen en hun ego te strelen.

Sterke punten en beperkingen

In dit onderzoek is verschil gemaakt tussen humoristen en niet-humoristen. Dit is een sterk punt omdat bij veel onderzoek naar humor tot nu toe de onderzoekspopulatie bestond uit studenten (Greengross et al., 2012(1); Greengross et al., 2012(2); Greengross & Miller, 2009; Greengross & Miller, 2011; Cann & Calhoun, 2001 & Jovanovic, 2011). Nu kon er een vergelijking worden gemaakt met mensen die professioneel, veel en bewust bezig zijn met humor, en mensen die dit over het algemeen niet zijn.

Daarnaast is in dit onderzoek sprake van meer spreiding in de leeftijd van de participanten. Ook dit is een verbetering ten opzichte van eerder gedaan onderzoek, omdat dit een meer representatieve steekproef is van de samenleving.

Verder is er in deze studie een verschil gemaakt tussen de seksen. Eerder onderzoek naar humoristen was voornamelijk, dan wel niet bewust, gericht op mannen. In dit onderzoek was er een gelijke verdeling van seksen in de onderzoekspopulatie. Gezien het feit dat uit onderzoek is

gebleken dat mannen en vrouwen op bepaalde punten verschillen op het gebied van humor, is dit ook een verbetering. Bovendien is er gebruik gemaakt van een brede populatie humoristen. Zowel clowns, cabaretiers, cliniclowns als stand-up comedians zijn meegenomen in dit onderzoek.

Een beperking van het onderzoek is dat er gebruik is gemaakt van een kleine steekproef humoristen. Dit komt mede door de beperkte tijd waarin het onderzoek heeft plaatsgevonden. Dit maakte de werving van een grote steekproef humoristen moeilijker. In het vervolg kan een grotere steekproef de betrouwbaarheid en validiteit ten goede komen.

Een andere limitatie betreft de ongelijkheid van de steekproef voor het interview en die van de vragenlijst. De groep participanten die deel hebben genomen aan de vragenlijst betrof een grotere groep dan de deelnemers aan het interview. Er is dus sprake van een steekproef uit een steekproef. Om een completer beeld te krijgen van de verschillende groepen en invloeden, zou het aantal participanten van de steekproeven gelijk moeten zijn. Er zou dan ook een betere vergelijking kunnen plaatsvinden tussen de kwalitatieve en kwantitatieve data en de getrokken conclusies uit de kwalitatieve data zijn dan meer betrouwbaar en valide.

Het feit dat er gebruik is gemaakt van een interview is zowel een sterk als zwak punt. Hierdoor is heel direct gevraagd naar een aantal onderwerpen en kon worden doorgevraagd, wat kan zorgen voor een completer beeld. Aan de andere kant is het minder anoniem waardoor participanten misschien minder snel persoonlijke en gevoelige informatie zullen vrijgeven. Het kan zijn dat bepaalde zaken hierdoor niet genoemd zijn.

Het interview is daarnaast afgenomen door verschillende onderzoekers, wat er voor kan hebben gezorgd dat de interviews anders zijn verlopen. Vooral omdat het een open interview betrof, hing een groot deel van het verloop af van de onderzoeker en dit kan tussen de verschillende onderzoekers verschillend zijn geweest. Er is geprobeerd dit zo veel mogelijk te ondervangen door het interview gedeeltelijk te structureren. Ook zijn de interpretaties van het interview dan gevoeliger voor subjectiviteit. Om de betrouwbaarheid te verhogen is het interview afgenomen door twee onderzoekers, wat de subjectiviteit doet afnemen.

Implicaties en vervolgonderzoek

Met betrekking tot de persoonlijkheid lijken humoristen over meer openheid te beschikken, wat betekent dat ze creatiever zijn. Dit verwacht men ook bij een entertainer en dit lijkt dus wel een rol te spelen in het wel of niet professioneel gaan optreden met humor. De vraag is of deze persoonlijkheidstrek de enige ‘aanleiding’ is om professioneel met humor aan de slag te gaan of dat er nog andere redenen te vinden zijn.

Opvallend was dat de humoristen bij de vraag naar opvoeding minder vaak dan de controlegroep noemden dat hun opvoeding warm was. Het feit dat de humoristen dit minder noemen, zou daarom iets kunnen zeggen over het verschil in warmte in de opvoeding van humoristen en niet-humoristen. Echter, eerder onderzoek heeft aangetoond dat dit niet het geval is (Greengross et al., 2012). Dat humoristen dit niet noemen wanneer door middel van een open vraag naar opvoeding wordt gevraagd, kan liggen aan waar de humorist zijn focus legt met betrekking tot de visie op zijn of haar opvoeding. Het kan zijn dat zij andere aspecten van hun opvoeding noemenswaardiger vinden en/of een ander belang hechten aan bepaalde aspecten van hun opvoeding. Ook lijken de gezinnen van de humoristen zich qua humor niet echt te onderscheiden van de gezinnen van de controlegroepen. Er werd niet meer humor gebruikt bij de humoristen thuis. Vervolgonderzoek zou dieper in kunnen gaan op de gezinssituaties en het humor gebruik thuis. Dat is in dit onderzoek beperkt uitgevraagd. Familieleden van humoristen zouden hierbij een rol kunnen spelen door mee te werken aan onderzoek, of het kan meer impliciet en anoniem uitgevraagd worden door middel van vragenlijsten. Nu is naar persoonlijke informatie gevraagd door middel van een interview, waardoor de anonimiteit wegvalt. Wanneer de participanten meer anoniem blijven, zullen zij misschien meer vertellen en eerlijkere antwoorden geven.

De humoristen gaven als reden van optreden aan dat ze bevestiging zochten, iets waarbij onzekerheid een rol speelt. Eerder onderzoek lijkt inderdaad al aan te tonen dat zij meer op zoek zijn naar bevestiging (Greengross et al., 2012). Onduidelijk blijft waarom zij dit zoeken, en of zij dit

meer zoeken dan niet-humoristen. Er zijn aanwijzingen dat dit met onzekerheid te maken heeft (Greengross et al., 2012). Vervolgonderzoek kan zich richten op het achterhalen van de aanleiding voor deze zoektocht naar bevestiging en eventuele meespelende onzekerheid hierin. De onzekerheid van niet-humoristen en humoristen kan gemeten en vergeleken worden in zowel hun jeugd als het heden. Daarnaast kan direct of impliciet gevraagd worden naar de aanleiding van het zoeken naar bevestiging door middel van een interview, of door middel van een vragenlijst. Zo kan achterhaald worden of er tijdens de jeugd bepaalde aanleidingen zijn geweest die hebben geleid tot onzekerheid. In dit onderzoek is namelijk niet direct gevraagd naar moeilijkheden in hun jeugd.

De sekseverschillen wat betreft humorstijlen zijn al onderzocht. Dit onderzoek bevestigt dat vrouwen meer sociaal zijn ingesteld en mannen meer met aandacht en status bezig zijn, ook met betrekking tot humor. Eerder onderzoek, zoals besproken in de inleiding, liet dit ook al zien. Nader onderzoek zou zich kunnen richten op de oorzaken van deze verschillen. Evolutionaire verschillen worden hiervoor al in onderzoek aangedragen. Misschien dat er op andere gebieden ook nog oorzaken te vinden zijn. Zoals de sociale rollen, die de samenleving vormgeeft.

Ander onderzoek zou zich kunnen richten op de eventuele verschillen tussen soorten humorist. Greengross et al. (2009) vonden bij hun humoristengroep dat zij lager scoorden op extraversie, aangenaamheid en consciëntieusheid. Die onderzoekspopulatie bestond echter uit andere soorten humoristen dan de gebruikte groep in dit onderzoek. De manier van professioneel bezig zijn met humor en misschien wel de soort humor, zou samen kunnen hangen met bepaalde persoonlijkheidstrekken en misschien ook wel met achterliggende biografische factoren. Dit verschil kan onderzocht worden door de groepen afzonderlijk verder te onderzoeken en vergelijken.

Referentielijst

- Berg, D.V. & van Brockern S. (1995). Building resilience through humor. *Rec Child Youth: J Emot Behav Prob*, 4, 26–29.
- Besser, A., Luyten, P. & Blatt, S.J. (2011) Do humor styles mediate or moderate the relationship between self-criticism and neediness and depressive symptoms? *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 199, 10, 757-764.
- Bressler, E.R., Martin, R.A. & Balshine, S. (2006). Production and appreciation of humor as sexually selected traits. *Evolution and Human Behavior*, 27, 121-130.
- Cann, A. & Calhoun, G. (2001). Perceived personality associations with differences in sense of humor: Stereotypes of hypothetical others with high or low senses of humor. *Humor*, 2, 117-130.
- Carlson P.M. & Peterson R.L. (1995). What is humor and why is it important? *Rec Child Youth: J Emot Behav Prob*, 4(3), 22–25.
- Crawford, M. (2003). Gender and humor in social context. *Journal of Pragmatics*, 35, 1413-1430.
- Denissen, J. J. A., & Penke, L. (in press). Individual reaction norms underlying the Five Factor Model of personality: First steps towards a theory-based conceptual framework. *Journal of Research in Personality*.
- Greengross, G. & Miller, G. (2009). The Big Five personality traits of professional comedians compared to amateur comedians, comedy writers, and college students. *Personality and Individual Differences*, 47, 79-83.
- Greengross, G. & Miller, G. (2011). Humor ability reveals intelligence, predicts mating success, and is higher in males. *Intelligence*, 39, 188-192.
- Greengross, G., Miller, G. & Martin, R.A. (2012) 1. Childhood experiences of professional comedians: Peer and parent relationships and humor use. *Humor*, 25, 4, 491-505.

- Greengross, G., Miller, G. & Martin, R.A. (2012) 2. Personality Traits, Intelligence, Humor Styles, and Humor Production Ability of Professional Stand-up Comedians Compared to College Students. *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts*, 6, 1, 74-82.
- Hay, J. (2000). Functions of humor in the conversations of men and women. *Journal of pragmatics*, 32, 709-742.
- Jovanovic, V. (2011). Do humor styles matter in the relationship between personality and subjective well-being? *Scandinavian Journal of Psychology*, 52, 502-507.
- Kohn, N., Kellermann, T., Gur, R.C., Schneider, F. & Habel, U. (2011). Gender differences in the neural correlates of humor processing: Implications for different processing modes. *Neuropsychologia*, 49, 888-897.
- Kotthoff, H. (2006). Gender and humor: The state of the art. *Journal of Pragmatics*, 38, 4-25.
- Martin, R. A. (2007). *The psychology of humor: An integrative approach*. Burlington, MA: Elsevier Academic Press.
- Martin, R.A., Puhlik-Doris, P., Larsen, G., Gray, J., & Weir, K. (2003). Individual differences in uses of humor and their relation to psychological well-being: Development of the Humor Styles Questionnaire. *Journal of Research in Personality*, 37, 48-75.
- Mickes, L., Walker, D.E., Parris, J.L., Mankoff, R. & Christenfeld, N.J.S. (2012). Who's funny: Gender stereotypes, humor production, and memory bias. *Psychon Bull Rev*, 19, 108-112.
- Nilsen, A. P., & Nilsen, D. L. F. (2000). *Encyclopedia of 20th-century American humor*. Phoenix, Arizona: Oryx Press.
- Strick, M., Holland, R.W., van Baaren, R.B. & van Knippenberg, A. (2012). Those who laugh are defenseless: How humor breaks resistance to influence. *Journal of Experimental Psychology*, 18,2, 213-223.
- Thorson, J.A., Powel, F.C. (1993). Sense of humor and dimensions of personality. *Journal of Clinical Psychology*, 49, 6, 799-809.

- Thorson, J.A., Powell, F.C., Sarmany-Schuller, I. & Hampes, W.P. (1997). Psychological Health and Sense of Humor. *Journal of Clinical Psychology, 53*, 8, 605-619.
- Vernon, P.A., Martin, R.A., Aitken Schermer, J. & Mackie, A. (2008) A behavioral genetic investigation of humor styles and their correlations with the Big-5 personality dimensions. *Personality and Individual Differences, 44*, 1116-1125.
- Wilbur, C.J. & Campbell, L. (2011). Humor in Romantic Contexts: Do Men Participate and Women Evaluate? *Personality and Social Psychology Bulletin, 37*, 918-929.
- Wilkins, J. & Eisenbraun, A.J. (2009) Humor theories and the physiological benefits of laughter. *Holistic Nursing Practise, 23*, 349-354.

Bijlage 1 - E-mail werving participanten

Geachte heer/mevrouw,

Via deze weg willen wij uw hulp vragen voor ons masteronderzoek. Wij, Fleur, Ymke, Nando en Maura, zijn vier masterstudenten psychologie aan de Universiteit van Utrecht. Op het moment zijn wij bezig met een onderzoek naar humor, onder begeleiding van dhr. Sibe Doosje (s.doosje@uu.nl), die al jarenlang onderzoek verricht naar humor. In ons onderzoek willen wij onder andere gaan kijken naar verschillen en overeenkomsten tussen 'humoristen' en 'niet-humoristen'.

Er is veel onderzoek gedaan naar humor, maar er is weinig bekend over de verschillen tussen deze twee groepen. Daarom kunnen wij uw hulp goed gebruiken!

Het onderzoek zal gaan om een vragenlijst die online op de computer ingevuld kan worden en om een aantal open vragen die we u persoonlijk willen stellen.

Het zou ons enorm helpen als u mee zou willen werken/als er mensen bij uw organisatie bereid zijn om mee te werken. (Graag horen wij of er een contactpersoon is die wij hiervoor kunnen benaderen?)

Alvast bedankt!

Met vriendelijke groet,

Ymke Dorrepaal, Fleur Draisma, Nando de Graaf & Maura Joppen

Universiteit Utrecht

Bijlage 2. Informatie e-mail deelname participanten

Beste participant,

Wij zijn vier masterstudenten Klinische & Gezondheidspsychologie aan de Universiteit van

Utrecht. In het kader van onze masterthesis doen wij onderzoek naar humor.

Graag zouden wij u willen vragen een aantal vragenlijsten on-line in te vullen. Voorafgaand aan het invullen van de vragenlijsten willen wij benadrukken dat uw gegevens volstrekt anoniem verwerkt zullen worden. Na afloop van het onderzoek zullen uw gegevens ook vernietigd worden. Uw persoonlijke gegevens worden vertrouwelijk behandeld en op geen enkele wijze openbaar gemaakt.

Mocht u nu of tijdens het onderzoek toch besluiten niet meer deel te willen nemen aan het onderzoek, dan is dit mogelijk zonder enige gevolgen.

Het invullen van de vragenlijsten neemt ongeveer 20-30 minuten in beslag.

Uw participantnummer is: xx (dit nummer dient u bij de eerste vraag van de vragenlijst in te vullen)

Druk op onderstaande link om de vragenlijst te starten:

www.thesistools.com/web/?id=298752

Met vriendelijke groet,

Ymke Dorrepaal, Fleur Draisma, Nando de Graaf & Maura Joppen

Universiteit Utrecht

Bijlage 3. Debriefing e-mail

Beste participant,

Enige tijd geleden heeft u verschillende vragenlijsten ingevuld betreffende uw persoonlijkheid, humorstijlen, psychisch welbevinden en meegemaakte stressvolle gebeurtenissen. U heeft ons hier erg mee geholpen en wij willen u hier nogmaals hartelijk voor bedanken.

Met de gegevens zal onderzocht worden of er verbanden bestaan tussen persoonlijkheid, humorstijlen, psychisch welbevinden en meegemaakte stressvolle gebeurtenissen. Daarnaast is hierbij ook gekeken of er verschillen bestaan tussen humoristen en niet-humoristen en of er verschillen bestaan tussen mannen en vrouwen.

Mocht u geïnteresseerd zijn in de resultaten van dit onderzoek of heeft u andere vragen, dan kunt u mailen naar *humoristenthesis@gmail.com*.

Met vriendelijke groet,

Ymke Dorrepaal, Fleur Draisma, Nando de Graaf & Maura Joppen

Universiteit Utrecht

Bijlage 4. Semigestructureerd interview controlegroep

Algemeen

Beroep | Opleiding | Familie (getrouwd/kinderen?)

Belang/rol van humor heden

- Welke rol speelt humor in uw dagelijks leven?
Gezelligheid | Leuke sfeer | Zaken luchtiger maken | Omgaan met gebeurtenissen | Ontspanning | Creëert een band met anderen | Sociale relaties aangaan/bevestigen
- Op welke manier is humor voor u belangrijk?
- Wat zijn voor u positieve gevolgen van het gebruik van humor?
  - Familie
- Welke rol neemt humor in binnen uw gezin?
- Als geïnterviewde kinderen heeft: in hoeverre speelt humor een rol in de opvoeding van uw kinderen? Wat geeft u uw kinderen mee?
  - Vrienden
- Op welke manier is humor voor u belangrijk in sociale situaties?
Bijvoorbeeld: Humor verbindt mensen | Sociale steun |
- Vinden anderen u grappig?
- Zien anderen u als ‘de clown’? Hangt u vaak de ‘lolbroek’ uit? Zo ja, wat heeft dit voor gevolgen?
  - Werk (collega’s)
- Is er volgens u een (belangrijk/groot) verschil met betrekking tot het gebruik/smaak en rol van de humor tussen de verschillende sociale situaties? (familie/gezin, vrienden/ werk)?

Belang/rol van humor verleden

- Welke rol speelde humor vroeger in het gezin waarin u opgroeide?
  - Verleden: rol humor in gezin/opvoeding
- Hoe zou u uw opvoeding omschrijven?
Bijvoorbeeld:
Streng opvoeding | Gelovig opgevoed | Vrijgelaten | Warm/liefdevol gezin |
- In hoeverre was humor vroeger belangrijk binnen uw gezin?
- Is humor u ‘met de paplepel ingegoten’?

- Was uw vader / moeder / broer / zus grappig? Hoe gebruik(t)en zij humor?

Humoristische coping

- In welke situaties/omstandigheden gebruikt u vooral humor?

Bijvoorbeeld:

positieve/leuke/vrolijke situaties | negatieve/vervelende/verdrietige gebeurtenissen | tegenslagen | boosheid van anderen.

- In hoeverre is het gebruik van humor voor u een manier om met stressvolle gebeurtenissen om te gaan? Gebruikt u humor bij stressvolle gebeurtenissen als afleiding / om sociale steun te zoeken bij anderen / om emoties|boosheid te uiten / om uzelf moed in te spreken

- Als u humor niet gebruikt om met stressvolle gebeurtenissen om te gaan, op welke manier gaat u dan hiermee om?

Bijv. Problemen actief aanpakken (probleem in stukjes delen en voor elk stuk oplossing zoeken) | Sociale steun zoeken (troost, luisterend oor, begrip bij anderen) | Vermijden en afwachten (afwachtende houding, probleem ontkennen/uit de weg gaan) | Afleiding zoeken (richten op anderen dingen, toevlucht in alcohol/drugs) | Depressief reageren (piekeren, aan jezelf twijfelen, zichzelf de schuld geven, passief) | Emoties en boosheid uiten (gefrustreerd, gespannen en kwaad reageren, agressief en asociaal gedrag) | Geruststellende gedachten (na regen komt zonneschijn, moed inspreken)

- In hoeverre gebruikt u humor om op een andere manier tegen gebeurtenissen uit uw leven aan te kijken?

Bijvoorbeeld:

Zowel positieve als negatieve gebeurtenissen (nieuwe baan, geboorte, overlijden, begrafenis, dagelijkse irritaties, blunders)

Humoristische smaak

- Wat voor soort humor vindt u zelf grappig?
- Van welk soort humor kunt u genieten als u tv kijkt/naar het theater gaat?

Bijvoorbeeld: Slapstick (Charlie Chaplin) | Gewelddadige slapstick (Southpark) | Practical jokes (= iemand met opzet in een grappige situatie lokken zoals verborgen camera/1 aprilgrap) | Absurdisme = absurde humor (Monthy Pyton) | Antihumor = grappen zonder clou/samenhang (Monthy Pyton) | Woordgrappen | Spontane vs 'canned'-humor | Improvisatiegrappen | Zwarte humor/cynisme: leed van anderen/spotten om anderen, vaak taboe onderwerpen (zoals dood, racisme, rampen, handicaps: South Park) | Zelfspot | Satire: humoristische wijze kritiek op de maatschappij | Ironie/sarcasme | Platte humor: poep, plas, sekshumor | (Borat, de Vieze Man, Ali G) | (Draadstaal, van Kooten en de Bie, Jiskefet)

- Kunt u bepaalde rolmodellen noemen uit uw jeugd die u erg grappig vond en waarom?

Humor professioneel gebruiken

- Kunt u zich voorstellen dat u humor professioneel zou gebruiken/met humor zou optreden, bijvoorbeeld als cabaretiers/stand-up comedien/clown? Waarom wel/niet?

Bijlage 5. Semigestructureerd interview humoristengroep

Algemeen

Beroep | Soort humorist | Opleiding | Familie (getrouwd/kinderen?)

Belang/rol van humor heden

- Welke rol speelt humor in uw dagelijks leven? (Buiten het humorist zijn om)
  - Gezelligheid | Leuke sfeer | Zaken luchtiger maken Omgaan met gebeurtenissen | Ontspanning | Creëert een band met anderen | Sociale relaties aangaan/bevestigen
- Op welke manier is humor voor u belangrijk?
- Wat zijn voor u positieve gevolgen van het gebruik van humor?
  - Sociaal gezien (met vrienden) | Binnen het gezin| Coping
  - Familie
- Welke rol neemt humor in binnen uw gezin?
- Gebruikt u thuis andere humor dan op het podium? Zo ja, op welke manier?
- Hangt u thuis ook de ‘lolbroek’ uit?
- Als humorist kinderen heeft: in hoeverre speelt humor een rol in de opvoeding van uw kinderen? Wat geeft u uw kinderen mee?
  - Vrienden
- Op welke manier is humor voor u belangrijk in sociale situaties?
Bijvoorbeeld: Humor verbindt mensen | Sociale steun |
- In hoeverre verschilt het soort humor dat u in het dagelijks leven gebruikt van die op het podium?
- Vinden anderen u grappig?
- Zien anderen u als ‘de clown’? Zo ja, wat heeft dit voor gevolgen?
  - Werk (collega’s)
- Is er volgens u een (belangrijk/groot) verschil met betrekking tot het gebruik/smaak en rol van de humor tussen de verschillende sociale situaties? (familie/gezin, vrienden/ werk)?

Belang/rol van humor verleden

- Welke rol speelde humor vroeger in het gezin waarin u opgroeide?

- Verleden: rol humor in gezin/opvoeding
- Hoe zou u uw opvoeding omschrijven?
Bijvoorbeeld:
Streng opvoeding | Gelovig opgevoed | Vrijgelaten | Warm/liefdevol gezin |
- In hoeverre was humor vroeger belangrijk binnen uw gezin?
- Is humor u ‘met de paplepel ingegoten’?
- Was uw vader / moeder / broer / zus grappig? Hoe gebruik(t)en zij humor?
- Heeft u iets (normen/waarden/gebeurtenissen) vanuit huis meegekregen wat terugkomt in uw performance/show?
- Was u als kind ook al veel met humor bezig?
- Verleden: rol humor als kind
- Kunt u bepaalde rolmodellen noemen uit uw jeugd die u erg grappig vond en waarom?
- Is de rol | belang | gebruik | smaak van uw humor veranderd in de loop der jaren? Vergeleken met uw kinder- tienertijd en nu.

Humoristische coping

- In welke situaties/omstandigheden gebruikt u vooral humor?
Bijvoorbeeld:
positieve/leuke/vrolijke situaties | negatieve/vervelende/verdrietige gebeurtenissen | tegenslagen | boosheid van anderen.
- In hoeverre is het gebruik van humor voor u een manier om met stressvolle gebeurtenissen om te gaan? Gebruikt u humor bij stressvolle gebeurtenissen als afleiding / om sociale steun te zoeken bij anderen / om emoties | boosheid te uiten / om uzelf moed in te spreken
- Als u humor niet gebruikt om met stressvolle gebeurtenissen om te gaan, op welke manier gaat u dan hiermee om?
Bijv. Problemen actief aanpakken (probleem in stukjes delen en voor elk stuk oplossing zoeken) | Sociale steun zoeken (troost, luisterend oor, begrip bij anderen) | Vermijden en afwachten (afwachtende houding, probleem ontkennen/uit de weg gaan) | Afleiding zoeken (richten op anderen dingen, toevlucht in alcohol/drugs) | Depressief reageren (piekeren, aan jezelf twijfelen, zichzelf de schuld geven, passief) | Emoties en boosheid uiten (gefrustreerd, gespannen en kwaad reageren, agressief en asociaal gedrag) | Geruststellende gedachten (na regen komt zonneschijn, moed inspreken)
- In hoeverre gebruikt u humor op het podium om op een andere manier tegen (dagelijkse) gebeurtenissen uit uw leven aan te kijken? Zowel positieve als negatieve gebeurtenissen (nieuwe baan, geboorte, overlijden, begrafenis, dagelijkse irritaties, blunders)

- En in hoeverre gebruikt u buiten uw performance humor om op een andere manier naar gebeurtenissen uit uw leven te kijken?

Humoristische smaak

- Wat voor soort humor vindt u zelf grappig?
- Welke thema's vindt u leuk? Wat voor soort grappen vindt u leuk?
- Van welk soort humor kunt u genieten als u de tv aanzet/naar het theater gaat?
Bijvoorbeeld: Slapstick (Charlie Chaplin) | Gewelddadige slapstick (Southpark) | Practical jokes (= iemand met opzet in een grappige situatie lokken zoals verborgen camera/1 aprilgrap) | Absurdisme = absurde humor (Monty Python) | Antihumor = grappen zonder clou/samenhang (Monty Python) | Woordgrappen | Spontane vs 'canned'-humor | Improvisatiegrappen | Zwarte humor/cynisme: leed van anderen/spotten om anderen, vaak taboe onderwerpen (zoals dood, racisme, rampen, handicaps: South Park) | Zelfspot | Satire: humoristische wijze kritiek op de maatschappij | Ironie/sarcasme | Platte humor: poep, plas, sekshumor | Typetjes (Borat, de Veeze Man, Ali G) | Sketches (Draadstaal, van Kooten en de Bie, Jiskefet)

Motivatie humor professioneel gebruiken

- Sinds wanneer is humor een belangrijke rol gaan spelen in uw leven?
  - Ontstaansgeschiedenis
- Wat was voor u de aanleiding om humor professioneel te gaan gebruiken?
Bijvoorbeeld: specifieke gebeurtenis/reden | omslag in het leven | aandacht | merkte dat je goed was in grappig zijn |
- Heeft u altijd al [cabaretier, stand-up comedien, clown] willen worden?
- Wanneer/hoe kwam u erachter dat u goed bent in 'grappig zijn'?
  - Reden anderen amuseren
- Waarom maakt u anderen graag aan het lachen?
- Wat is/zijn de reden(en) dat u graag voor mensen optreedt?
Doel optreden: band creëren met je publiek (verbindende stijl) | om met negatieve gebeurtenissen om te gaan (zelfbevestigende stijl) | anderen naar beneden halen of raken (agressieve stijl) | jezelf naar beneden halen om anderen te laten lachen (zelfdestructieve stijl) | shockeren | mensen iets geven om over na te denken | anderen iets meegeven | frustratie uiten | aandacht

- Inspiratie

- Kunt u iemand noemen die u geïnspireerd heeft om [cabaretier, stand-up comediën, clown] te worden? Waarom heeft deze persoon u geïnspireerd?
- Wie is uw grote voorbeeld?
- Met wie zou u zichzelf vergelijken? Waarom vergelijkt u uzelf met deze persoon?
- Waar haalt u de inspiratie vandaan voor uw show/optreden?

Bijvoorbeeld: Uw eigen leven | alledaagse gebeurtenissen | negatieve/positieve gebeurtenissen | leven van anderen | vroegere opvoeding | wat er in de wereld gebeurt | onrecht dat anderen wordt aangedaan | taboe-onderwerpen (racisme, wereldrampen, erge ziektes)

Rol/belang humor toekomst

- Wat wil u met betrekking tot humor in de toekomst bereiken?
- Waar/hoe zit u uzelf over 10 jaar?

Bijvoorbeeld:

Professioneel optreden/shows | stoppen met humorist zijn | met humor mijn brood verdienen